

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1940.

Andra kammaren.

Nr 9.

Lördagen den 28 september.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 21 och den 24 innevarande september.

§ 2.

Herr statsrådet *Eriksson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 30, med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 36, angående anvisande av medel till åtgärder för ökad användning av inhemskt motorbränsle; och

nr 37, angående särskild portoavgift för debetsedelsförsändelser.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var efter annan och hänvisades till andra särskilda utskottet följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner, nämligen:

nr 32, angående anvisande av medel för uppförande av en mejerianläggning å Ljusnedals bruksegendom; och

nr 33, angående försäljning av ett område av kronoegendomen Hjära nr 1 i Malmöhus län.

§ 4.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Interpellation.

Herr **De Geer**, som anförde: Herr talman! Vi få nästan för varje dag som går nya påminnelser om, att vårt avspärrade läge nödvändiggör inskränkningar än i det ena, än i det andra avseendet. En sänkt levnadsstandard är icke längre ett framtidsperspektiv utan en realitet, som blir alltmer påtaglig. Den stramare livsföring, som vi för några månader sedan talade om som önskvärd, är på väg att realiseras vår önskan förutan. Dock måste det erkännas, att den hittills genomförts ganska ojämnt. Ett område, på vilket den stramare livsföringen i förvånansvärt liten utsträckning gjort sig gällande, är restauranglivet. Där fortgår rörelsen nästan precis som förut, och skillnaden mellan ett restaurangbesök av i dag och för ett år sedan är svår att finna, bortsett från de högre priserna och brödkortens premiär i går.

Den besökande får som regel matsedlar med många rätter att välja på. Vin och sprit serveras som förut, och tiderna för stängning äro desamma. Se vi på flertalet andra länder i Europa och härvid även på de icke krigförande, finna vi merendels radikala förändringar. Restriktioner av alla slag hava genomförts. Några exempel på den långa listan: köttlösa dagar, dagar, då endast en

Interpellation. (Forts.)

rätt får serveras till varje måltid, dagar, då endast kokt mat får serveras, förbud mot smörgåsbord, förbud mot vinservering vissa dagar o. s. v.

Ingen torde vilja göra gällande, att vi utan vidare skola kopiera andra länder i detta hänseende. Vi böra självfallet taga hänsyn till våra speciella förhållanden, och åtgärder böra endast vidtagas, om bärande motiv härför kunna anföras. Så torde dock vara fallet och detta i två avseenden, nämligen dels ur besparings-, dels ur psykologiska synpunkter. Den omständigheten, att restaurangerna till kundretsen tillhandahålla ett stort urval rätter, måste motverka en sträng sparsamhet. Det kan icke undvikas, att rester, som förfaras, bliva mindre, om antalet rätter är mer begränsat. Ur psykologisk synpunkt vore det onekligen i dagens läge av betydelse, om vissa generella förenklingar kunde genomföras på detta område. En mycket stor del av befolkningen och kanske just den, som hittills drabbats hårdast av den påbörjade standardsänkningen, har aldrig tillfälle till något restaurangbesök. Många bland dessa göra nog sina reflexioner, när de se, hur restauranglivet över hela linjen florerar som förut. Ur folkgemenskapens synpunkt är det önskvärt, att en viss utjämning sker i detta hänseende.

Efter vilka linjer denna skall ske måste givetvis bli beroende av en sakkunnig prövning. Som möjliga åtgärder kunna bl. a. följande anföras: en minskning av antalet rätter på matsedlarna, en framflyttning av tiden för spritservering från kl. 12 till exempelvis kl. 15, en tidigare stängning av restaurangerna eller i varje fall en inskränkning i beviljade tillstånd till extra förlängning. Lämpligt vore kanske, om av statsmakterna direkt beroende restaurangrörelse såsom järnvägsrestaurangerna kunde taga initiativet till en begränsning av matsedlarna. Även om matsedlarna i restaurangvagnarna på intet sätt kunna betecknas som lyxbetonade, torde dock i dagens situation en viss förenkling och standardisering vara att rekommendera.

Här framförda synpunkter avse på intet sätt att rikta någon kritik mot restaurangrörelsen överhuvud taget eller mot dess utövare. Det är självklart, att dessa senare i dagens situation söka göra det bästa möjliga. Här råder fri konkurrens, och den, som fristående genomför förenklingar, blir lidande härpå. Vissa gemensamma åtgärder i åsyftad riktning ha visserligen genomförts inom facket, men dessa ha varit alldeles otillräckliga. Det naturliga är därför, att statsmakterna på detta område taga initiativet och utfärda föreskrifter, som gälla hela landet.

Under återropande av här anförda motivering får jag begära kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet framföra följande fråga:

Äro från statsrådets sida åtgärder att förvänta syftande till en av det nuvarande läget betingad förenkling på restauranglivets område?

Denna anhållan bordlades.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

första särskilda utskottets utlåtande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Stockholms stad att vidtaga vissa åtgärder för reglering av Mälaren m. m.; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statligt stöd åt segelflygningen;

tredje särskilda utskottets utlåtande och memorial:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om inställande år 1940 av mönstring, som avses i § 32 värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443); och

nr 9, angående ersättning åt av utskottet anlitat biträde.

§ 6.

Anmäldes och godkändes tredje särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 30, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om livförsäkring m. m. vid krig.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Sundberg</i>	under 3 dagar fr. o. m. den 30 sept.,
» <i>Ekdahl</i>	» 3 » » 28 »
» <i>Uddenberg</i>	» 5 » » 1 okt.,
» <i>Johansson i Tväråselet</i>	» 13 » » 2 » och
» <i>De Geer</i>	» 8 » » 30 sept.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.14 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Tisdagen den 1 oktober.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 25 nästlidna september.

§ 2.

Föredrogos följande från första kammaren överlämnade protokollsutdrag: nr 77, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts proposition nr 36, angående anvisande av medel till åtgärder för ökad användning av inhemskt motorbränsle, ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor;

nr 78, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att tredje särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts proposition nr 30, med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående statliga och kommunala myndigheter och deras verksamhet vid krig eller krigsfara m. m., ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor; och

nr 79, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att första särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts proposition nr 37, angående särskild portoavgift för debetsedelsförsändelser, ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Dessa inbjudningar blevo av andra kammaren antagna.

§ 3.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 35, angående uppställningen av avlöningsstaterna för allmänna civilförvaltningens myndigheter.

Denna proposition bordlades.

§ 4.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 84, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts proposition nr 35, angående uppställningen av avlöningsstaterna för allmänna civilförvaltningens myndigheter, ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Denna inbjudan blev av andra kammaren antagen.

§ 5.

Föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till tredje särskilda utskottet propositionen, nr 30, med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigsfara m. m.;

till andra särskilda utskottet propositionen, nr 36, angående anvisande av medel till åtgärder för ökad användning av inhemskt motorbränsle; och

till första särskilda utskottet propositionen, nr 37, angående särskild portoavgift för debetsedelsförsändelser.

§ 6.

Föredrogs, men bordlades åter första särskilda utskottets utlåtande nr 4, andra särskilda utskottets utlåtanden nr 28 och 29 samt tredje särskilda utskottets utlåtande nr 8.

§ 7.

Föredrogs tredje särskilda utskottets memorial, nr 9, angående ersättning åt av utskottet anlitat biträde.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Föredrogs den av herr *De Geer* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för folkhushållningsdepartementet, angående en av det nuvarande läget betingad förenkling på restauranglivets område.

Denna anhållan blev av kammaren bifallen.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Nilson</i> i Eskilstuna	under 6 dagar fr. o. m. den	4 okt.,	
» <i>Hult</i>	» 5 » » »	2 »	och
» <i>Olsson</i> i Rödningberg ¹	» 6 » » »	4 »	"

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.7 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 2 oktober.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas att medlemmen av riksdagens 2:a kammare, lantbrukaren Nils Ivar Johansson, Mysinge, Ö. Husby på grund av benskada är oförmögen till arbete och ordinerats sängläge under tiden 30 september—6 oktober 1940.

Söderköpings las. den 30 september 1940.

Bertil Gyllenberg,
leg. läk.

§ 2.

*Svar på
interpellation.*

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Günther**, som anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Holmbäck till mig riktat vissa frågor angående statens informationsstyrelse.

Den första av dessa frågor lyder så: »Har det lyckats att, såsom riksdagen förutsatte i sin skrivelse av den 21 juni, genom omläggningar av verksamheten eller eljest nedbringa kostnaderna för styrelsen?»

Den av interpellanten åsyftade riksdagsskrivelsen tillkom i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till informationsstyrelsen för innevarande budgetår och anmälades för Kungl. Maj:t den 28 sistlidne juni. Kungl. Maj:t beslöt därvid bl. a. att av de anslag riksdagen beviljat till avlöningar åt informationsstyrelsens personal och till omkostnader vid styrelsen tillsvidare anvisa vissa belopp, motsvarande hälften av de respektive summor, som enligt propositionen beräknats för dessa ändamål under hela budgetåret 1940/41, samt därjämte 50,000 kronor till den vid styrelsen inrättade sektionen för kulturell folkberedskap. Vidare anbefalldes informationsstyrelsen att upptaga planläggningen av styrelsens verksamhet till omprövning och före den 1 oktober 1940 inkomma med yttrande i ärendet; vid fullgörandet av denna omprövning skulle det åligga informationsstyrelsen att beakta innehållet i riksdagsskrivelsen. Riksdagens uttalande gick i huvudsak ut därpå, att riksdagen förklarade sig vilja framhålla önskvärdheten av att den ifrågakvarande statliga verksamheten »planlägges och bedrivs efter ändamålsenliga arbetsformer», och att kostnaderna därför »i görligaste mån begränsas». I det sammanhanget pekades särskilt på den eventuella möjligheten att, i den mån nya uppgifter för informationsstyrelsen kräva tillgodoseende, vidtaga omläggning i inskränkande syfte beträffande andra avsnitt av verksamheten.

Såsom av det sagda framgår, är frågan om en eventuell revision av grunderna för informationsstyrelsens verksamhet för närvarande föremål för utredning. Innan Kungl. Maj:t tagit ställning till informationsstyrelsens just nu avgivna yttrande, har styrelsen naturligtvis att följa sin nu gällande instruktion. Några mera genomgripande omläggningar av verksamheten i syfte att

Svar på interpellation. (Forts.)

nedbringa kostnaderna ha alltså hittills icke kunnat av styrelsen vidtagas. Enligt vad jag erfarit, ha emellertid särskilt i fråga om den personal inom styrelsen, som har till uppgift att granska tryckalster och öva tillsyn å det inom landet publicerade nyhetsmaterialet, inskränkningar redan vidtagits av styrelsen själv, så snart detta befanns möjligt med hänsyn särskilt till inträdda förändringar i det militära läget. Såsom jag i det följande skall närmare beröra, har vidare från informationsstyrelsens sida ifrågasatts att tillsvidare starkt begränsa verksamheten inom styrelsens kulturella folkberedskapssektion, varigenom de anslagsmedel, som anvisats till sektionen, till huvudsaklig del ej skulle behöva tagas i anspråk. Även denna fråga beror av Kungl. Maj:ts prövning. Det må anmärkas, att av de medel, som anvisats för styrelsens verksamhet för tiden till den 1 juli i år, styrelsen till statsverket återlevererat ett ej ringa belopp, varmed alltså dess faktiska utgifter kunnat nedbringas under den på förhand beräknade kostnadssumman för förra budgetåret. Härav bör emellertid icke utan vidare dragas den slutsatsen, att de totala kostnaderna för styrelsens verksamhet framdeles kunna väntas bli lägre än som beräknats i propositionen. De jämförelsevis obetydliga besparingar, som kunna göras genom indragning av viss personal, torde mer än uppvägas av ökade kostnader för sådan upplysnings- och propagandaverksamhet, som styrelsen på regeringens uppdrag skall utöva ej minst på folkhushållningens område. För folkberedskapssektionen voro kostnader överhuvud taget icke beräknade i propositionen.

I detta sammanhang vill jag framhålla, att av de förslagsanslag, som riksdagen beviljade till informationsstyrelsens avlöningar och omkostnader, skola bestridas ej blott styrelsens egna utgifter utan alla kostnader för den av krisen betingade informationsverksamheten, oavsett om den utövas av styrelsen eller av annat organ. Denna anordning är förestavad av budgettekniska skäl och medför icke, att styrelsen förfogar över anslagen. I de belopp å sammanlagt 400,000 kronor, varmed de ifrågavarande anslagen upptagits i riksstaten, ingå sålunda enligt propositionen kostnader för förstärkning av utrikesdepartementets pressbyrå och för viss av pressbyrån bedriven, av krisen föranledd verksamhet, huvudsakligen avlyssning av utländska radiostationer, till ett beräknat belopp av över 140,000 kronor eller omkring 35 procent av summan.

I fortsättningen har interpellanten framställt tre särskilda frågor rörande den övervakningsverksamhet, som informationsstyrelsen enligt sin instruktion har att utöva.

Den första av dessa frågor gäller, vilka principer informationsstyrelsen numera tillämpar i fråga om övervakningen av pressen och vilka befogenheter styrelsen i detta hänseende äger.

Såsom torde framgå av det redan sagda, äro inga nya grunder för informationsstyrelsens verksamhet hittills fastställda, utan de i instruktionen av den 26 januari 1940 meddelade bestämmelserna gälla alltjämt. Liksom förut åligger det sålunda styrelsen att söka »förebygga, att sådana skildringar lämnas allmänheten, som med hänsyn till det politiska eller militära läget icke böra förekomma». Till fullgörande härav har styrelsen bl. a. *att* granska inom landet utkommande tryckalster, *att* upptaga och ordna vid granskningen framkommet material, som finnes vara av betydelse för styrelsens verksamhet, samt *att* öva tillsyn å det nyhets- och bildmaterial, som publiceras inom landet och, om anledning därtill yppas, vidtaga eller föreslå erforderliga åtgärder. På grund av dessa föreskrifter är informationsstyrelsen alltjämt skyldig tillse, att det i Kungl. Maj:ts kungörelse den 12 april 1940 (nr 197) stadgade förbudet mot offentliggörande i tryck av vissa underrättelser om krigsmakten iakttages. Några maktmedel gentemot tredskande äger styrelsen givetvis icke.

Svar på interpellation. (Forts.)

Om granskningen avslöjar fall av överträdelser mot förbudet, vilka äro ägnade att skada landets intressen, har styrelsen att anmäla detta för chefen för justitiedepartementet. Någon dylik anmälan har icke förekommit sedan slutet av maj. Styrelsen har över huvud icke haft någon del i de ingripanden enligt tryckfrihetsförordningen, som förekommit mot vissa pressorgan av politiska skäl. Däremot händer det, enligt vad jag inhämtat, fortfarande gång efter annan — om också i ojämförligt mindre omfattning än under det tillspetsade läget i våras — att informationsstyrelsen telefonledes eller skriftligen framställer erinringar till vederbörande redaktion i anledning av något tidningsmeddelande, som icke bort förekomma. Sådana åtgärder kunna givetvis ej ha annat syfte än att verka vägledande för framtiden. De äro enligt min mening i hög grad påkallade under rådande förhållanden. Om — såsom exempelvis ännu på senaste tiden flerfaldiga gånger förekommit — i tidningsartiklar angående lokala luftvärnsinsamlingar lämnas mer eller mindre detaljerade uppgifter ej blott om de insamlade beloppen utan också om kanonernas antal och kapacitet, batteriernas placering och verkningsområden, så är detta ett förfarande, som — låt vara att det väl oftast skett i propagandasyfte och med de bästa avsikter — uppenbarligen är ägnat att äventyra hela insamlingens nytta och följaktligen måste i möjligaste mån avstyras.

Redan det nu sagda torde innefatta svar på interpellantens nästa fråga rörande övervakningen, nämligen huruvida »man, som riksdagen även önskade, övergått till samarbete i stället för kontroll». Informationsstyrelsens övervakningsverksamhet har — fränsett de fåtaliga fall, då anmälan till justitieministern gjorts — alltid syftat till ett samarbete med pressen, vare sig styrelsens åtgärder haft formen av ett påpekande i anledning av ett förelupet missgrepp eller — såsom ibland skett, då något förhållande inträffat, som ansetts icke böra ges publicitet — en cirkulärskrivelse till ett större antal tidningar utsänts i förväg med begäran om diskretion. Det synes mig icke berättigat att beteckna en så anordnad övervakning — som väsentligen går ut på information rörande den rätta tillämpningen i särskilda fall av gällande föreskrifter eller också en vädjan till tidningarnas lojalitet — såsom ett obehörigt ingrepp i pressfriheten eller såsom kontroll av pressen. Jag vill begagna tillfället att understryka, att den verksamhet, som informationsstyrelsen sin plikt likmätigt utövat på detta område, enligt regeringens mening varit nyttig och erforderlig.

På interpellantens tredje fråga i detta sammanhang, nämligen huruvida för övervakningen gälla några andra föreskrifter än som finnas i instruktionen den 26 januari 1940, är svaret: nej. Någon ändring av dessa instruktioner har nämligen hittills icke befunnits nödvändig för uppfyllandet av de av riksdagen framställda önskemålen, men å andra sidan ingår i styrelsens förutnämnda uppdrag beträffande planläggning av verksamheten att yttra sig även i denna fråga.

Slutligen har interpellanten påkallat »en mera fyllig redogörelse för informationsstyrelsens arbete — särskilt i fråga om sektionen för kulturell folkberedskap — än som hittills givits riksdagen».

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 26 januari 1940 finnes inom styrelsen ett sekretariat samt två avdelningar, nämligen dels en för frågor rörande den inrikes upplysnings- och propagandaverksamheten, den s. k. upplysningsavdelningen, och dels en avdelning, benämnd allmänna avdelningen, för övriga arbetsuppgifter, som enligt instruktionen åligga styrelsen, jämte frågor rörande dennas organisation, ekonomi och dylikt. Den på styrelsen ankommande befattningen med direkt upplysnings- och propagandaverksamhet i utlandet om-

Svar på interpellation. (Forts.)

besörjes av utrikesdepartementets pressbyrå i samverkan med styrelsen och i enlighet med särskilt utfärdade bestämmelser. För informationsstyrelsens vidkommande har verksamheten i denna del väsentligen handhåfts av ordföranden personligen.

Den allmänna avdelningens viktigaste arbetsuppgifter äro dels granskningen av tryckta skrifter och dels rådgivningen till pressen. På granskningssektionen genomgås dagspressen och därjämte åtskilliga tidskrifter. Genom denna granskning erhålles material ej blott för rådgivning till pressen utan även — och framför allt — för den information »inåt», som utgår från upplysningsavdelningen i form av dagliga pressöversikter, vilka tillhandahållas regeringens ledamöter, de centrala förvaltningsorganen m. fl. Dessa erhålla härigenom en fortlöpande orientering med avseende å den i tidningspressen framträdande opinionen. Betydelsen av att myndigheterna sålunda hållas å jour med de aktuella spörsmålen behandling i pressen ligger i öppen dag, och för min del tvekar jag ej att beteckna den ifrågavarande pressgranskningen såsom oundgänglig under nuvarande förhållanden.

Vad beträffar den rådgivningsverksamhet som åvilar allmänna avdelningen, så bedrivs denna dels i form av sådana påpekanden och anvisningar till pressen särskilt rörande militära förhållanden, som jag berört i det föregående, dels genom besvarande av frågor i dylika ämnen från tidningsredaktionerna och allmänheten. I viss omfattning har avdelningens »publiceringsapparat» också anlitats av departementen och de militära myndigheterna för utsändande av kommunikéer rörande viktigare händelser.

I frågor som röra tidningspressen står ett av utrikesministern enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande utsett »pressråd» vid styrelsens sida.

Upplysningsavdelningen har bland annat övertagit de arbetsuppgifter som före informationsstyrelsens tillkomst åvilade den i höstas upprättade statens informationsbyrå. Den bedriver sin verksamhet såväl i form av information »inåt», d. v. s. i förhållande till myndigheterna, som »utåt» till tidningspressen och allmänheten.

Informationen »inåt» tillgodoses dels genom de förut nämnda pressöversikterna och dels genom den av informationsstyrelsen utgivna tidskriften »Från departement och nämnder», vilken har till ändamål bland annat att orientera de lokala kristidsorganen i krisfrågor av olika slag.

Informationen »utåt» har till syfte att bereda allmänheten upplysning rörande statsmakternas åtgöranden i anledning av krisen och andra med denna sammanhängande förhållanden av allmänt intresse. Denna »krisupplysning» och de därmed sammanhängande propagandakampanjerna bedrivs huvudsakligen genom pressen, radion och filmen. Modern reklamteknik — broschyrer, affischer m. m. — har därvid kommit till användning, och ett speciellt »reklamråd», bestående av experter på området, har knutits till styrelsen för att tillhandagå med råd och anvisningar.

Krisupplysningen sker i nära samarbete med kommissionerna och andra kristidsorgan. Fortlöpande redigeras kommunikéer till allmänheten, vilka vidarebefordras till T. T eller direkt till tidningarna. Fortlöpande utsändas även till tidningarna, särskilt landsortspressen, cirkulärartiklar i krisfrågor, framför allt folkhushållnings-, finans- och luftskyddsfrågor. Dessa artiklar ha publicerats i stor omfattning. Det har sålunda förekommit att samma artikel blivit tryckt i ända upp till 190 tidningar. I samband med denna verksamhet ha presskonferenser och pressresor arrangerats.

Ett gott bevis för det intresse, som — trots påståenden om motsatsen — från pressens sida ägnas det från upplysningsavdelningen utgående materia-

Svar på interpellation. (Forts.)

let, synes mig ligga i resultatet av en i dagarna gjord enquête med tidningarna, huruvida de alltså önska få detta material sig tillsänt. Inalles ha 212 tidningar tillfrågats i saken. Av de 146 svar som hittills ingått äro endast 8 avböjande.

De mest omfattande propagandakampanjerna ha hittills varit »ordet för dagen», kampanjerna för större varsamhet och mot ryktessmideriet, för bensinbesparing, för ökad kraftfoderberedning och för ökad användning av torvbränsle. Den till sina verkningar måhända betydelsefullaste kampanjen torde emellertid vara den i samarbete med vissa andra statliga organ igångsatta propagandan för konsumtionsanpassning och den därmed förenade sparsamhetspropagandan. I dagarna har också en aktion för skrotinsamling igångsatts. Vid sidan av dessa större kampanjer ha förekommit vissa smärre dylika, ofta i anslutning till de tidigare nämnda, såsom för ökad jordbruksproduktion, frukt- och bärinsamling samt andra aktuella försörjningsåtgärder. Även i försvarslänepropagandan har upplysningsavdelningen tagit del.

I detta sammanhang är även att nämna den verksamhet för att uppmuntra produktionen av svensk kortfilm med nationellt kulturell syftning, som med stöd av Kungl. Maj:ts beslut igångsatts från informationsstyrelsens sida. För att tillförsäkra sig sakkunskapens biträde i filmfrågor har styrelsen tillkallat ett »filmråd», som består av experter på detta område.

En särskilt fyllig redogörelse har interpellanten påkallat i fråga om informationsstyrelsens sektion för kulturell folkberedskap. Jämte den så kallade övervakningen av pressen har väl också denna sektionens arbete varit den gren av informationsstyrelsens verksamhet, som varit föremål för den livligaste diskussionen i pressen och annorstädes.

Med anledning av en framställning till Kungl. Maj:t från ett flertal kulturella sammanslutningar uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 30 mars 1940 åt informationsstyrelsen att i samråd med bildningsorganisationer och andra ifrågakommande institutioner verkställa utredning och vidtagna åtgärder, som kunde anses erforderliga för att under krigstid bidra till att stärka svenska folkets intellektuella och moraliska motståndskraft. Framställningar i liknande syfte inkommo senare till informationsstyrelsen från representanter för religiösa och ideella sammanslutningar m. fl. Sedan i enlighet härmed en utredning ägt rum, förordnade Kungl. Maj:t den 31 maj 1940, att informationsstyrelsen skulle äga upprätta en fristående sektion för kulturell folkberedskap med huvudsaklig uppgift att under styrelsens ledning vidtagna åtgärder i det syfte jag nyss angivit.

Sektionen organiserades sålunda, att vid sidan av dess chef ställdes en särskild arbetande nämnd, bestående av ett mindre antal representanter för olika ledande folkliga rörelser, varjämte till sektionen knöts ett rådgivande organ, sammansatt av ett trettiotal företrädare för dylika rörelser.

De åtgärder, som folkberedskapssektionen hittills vidtagit, omfatta dels en inventering av sådan redan förefintlig verksamhet, som under krigstid är av betydelse för den inre frontens vidmakthållande, dels planläggning av beredskapsåtgärder, som kunna bidra till ytterligare stärkande av den inre fronten, och dels åstadkommande av en organisation, som under krig eller vid överhängande krigsfara kan träda i funktion för att samordna all försvarsverksamhet av detta slag.

På resultatet av den förstnämnda inventeringen skall jag i detta sammanhang ej ingå.

De beredskapsåtgärder, till vilka folkberedskapssektionen tagit initiativet och som i allmänhet planlagts i samarbete med redan existerande organisatio-

Svar på interpellation. (Forts.)

ner och institutioner, omfatta 1) beredskapsåtgärder, som äro avsedda att träda i funktion först vid krig, 2) försök, avsedda att pröva organisationen, samt 3) sådana åtgärder som redan igångsatts och som äro betingade av att i vissa avseenden förhållandena nu äro desamma som under krigstillstånd.

Som exempel på beredskapsåtgärder, som skola träda i funktion först vid krig, må framhållas färdigställandet av tidningsartiklar, radioföredrag, broschyrer o. s. v., avsedda att vid ett krigsutbrott lämna allmänheten vissa informationer, såsom rörande kommunikationer, försäkringar, bankaffärer, evakuering m. m.

Bland åtgärder, som redan igångsatts av folkberedskapssektionen, må till en början framhållas upplysningsverksamhet om vår folkförsörjning. Viss sådan verksamhet utfördes redan i höstas av den av tremannanämnden utsedda krisstudiekommittén. För den kommande säsongen planeras en omfattande verksamhet av denna art i samarbete med informationsstyrelsens upplysningsavdelning, radiotjänst och brevskolan. Vidare märkas åtgärder rörande folk-moraliska spörsmål. Dessa åtgärder omfatta bl. a. en i samarbete med Samverkande bildningsförbunden planerad upplysningsverksamhet i folkpsykologiska och folkmoraliska frågor samt praktiska åtgärder rörande ungdomsproblem. Slutligen hör hit spridandet av broschyrer och rundskrivelser rörande kulturell folkberedskap, försvaret, antidefaitistisk propaganda, åtgärder mot andlig smitta m. m.

Den ifrågavarande verksamhetens organisation är i stora drag följande. En central ledning ger och förmedlar uppslag och impulser samt lämnar råd och informationer. Ledningens förbindelse med befolkningen ombesörjes på olika vägar: *dels* genom egna ombud i de olika kommunerna och av dessa organiserade lokala upplysningsnämnder, i vilka sitta bl. a. representanter för folkföreningarna inom kommunen, *dels* genom ett sextiotal länsombud, som utgöra en förmedlingslänk mellan den centrala och den lokala organisationen och som under en konferens i Stockholm erhållit utförliga informationer rörande den kulturella krigsberedskapen, *dels* slutligen genom folkföreningarnas centralledningar, vilka i stor utsträckning till sina lokalavdelningar förmedla råd och vägledning rörande kulturell folkberedskap under krig. Lokalt ledes verksamheten av upplysningsnämnderna, vilka äro för ändamålet tillfälligt upprättade samarbetskommittéer mellan de kommunala myndigheterna, folkföreningarna samt i vissa fall inkvarteringsnämnderna och militärförläggningarnas kulturella avdelningar.

En mera detaljerad redogörelse för folkberedskapssektionens arbetsuppgifter och de medel, genom vilka dessa uppgifter kunna tänkas komma att fullföljas, skall jag här icke inlåta mig på. Redan av den lämnade framställningen torde emellertid framgå, att folkberedskapssektionen aldrig varit avsedd att bliva något slags statlig överbyggnad på våra folkrörelser utan är en *för krigstillstånd tillfälligt inrättad organisation*.

Informationsstyrelsens ordförande har i dagarna för mig anmält, att styrelsen numera anser sig ha i huvudsak fullgjort det uppdrag den erhållit genom Kungl. Maj:ts beslut av den 31 maj. Den erforderliga organisationen är uppbyggd, och styrelsen har då ansett sig böra till Kungl. Maj:t hänskjuta frågan, huruvida verksamheten i fortsättningen skall bedrivas i större omfattning än som kräves för att hålla organisationen levande. Till detta spörsmål har regeringen ännu ej tagit ställning. Jag vill i förevarande sammanhang ej underlåta att nämna, att informationsstyrelsen för den kulturella verksamheten även lyckats anskaffa ej obetydliga privata medel. Dessa skola i varje fall komma till användning för sitt ändamål.

Svar på interpellation. (Forts.)

Härefter yttrade:

Herr Holmbäck: Herr talman! Till hans excellens herr ministern för utrikes ärendena får jag framföra mitt förbindliga tack för det utförliga och intressanta svar han nyss lämnat.

Det framgår redan av ordalydelsen av min interpellation, att den icke utgör något angrepp på informationsstyrelsen eller på dess ledning. Anledningen till interpellationens framställande har i stället varit en önskan, att den offentliga opinionen i Sverige skulle få mera material för bedömandet av styrelsens verksamhet, än som hittills varit händelsen. Redan under våren förekom i pressen häftig kritik mot informationsstyrelsen. I utlåtande av den 13 juni angående anslag till styrelsens verksamhet gjorde ett enhälligt statsutskott uttalanden angående styrelsen av en skärpa, som väl sällan förekommer i svenska utskottsutlåtanden. Regeringen ansåg sig emellertid icke böra träda in i debatten, utan utskottets uttalanden fingo oemotsagda bliva riksdagens. Även i den remissdebatt som inledde arbetena vid denna urtima riksdag förekom i denna kammare ett skarpt angrepp på informationsstyrelsen. Excellensen Günther var visserligen då hindrad att närvara vid riksdagens sammanträde, men andra ledamöter av statsrådet bevisade debatten och ingen av dem fann anledning ingripa. Även nu fick alltså kritiken oemotsagd gå vidare. Redan på våren hade jag på grund av de hårda omdömen, som i vissa kretsar fälldes över informationsstyrelsen, varit betänkt på en interpellation om styrelsen, och i den situation som uppstod, då kritiken icke bemöttes under remissdebatten, ansåg jag det som en politisk nödvändighet att söka få styrelsens verksamhet mera belyst. Genom utrikesministerns svar har jag nått mitt mål.

Enligt min uppfattning kommer detta svar icke att häva men väl att begränsa kritiken.

Ett hänseende, i vilket missnöje gjort sig gällande mot informationsstyrelsen, har varit beträffande de utgifter styrelsens verksamhet medför. Man har ansett, att styrelsens verksamhet lagts för brett och därigenom drager för stora kostnader.

I fråga om kostnaderna för informationsstyrelsen erinrar jag om att det anslag som på hösten 1939 begärdes för statlig informationsverksamhet var 50,000 kronor, att sedermera i statsverkspropositionen 1940 beräknades 150,000 kronor för styrelsens verksamhet under innevarande budgetår samt att denna summa sedermera genom proposition i april i år höjdes till 400,000 kronor under uttalande från utrikesministerns sida, att detta belopp icke torde komma att förslå utan torde komma att väsentligt överskridas. Sektionen för kulturell folkberedskap var, såsom utrikesministern nyss betonade, icke medräknad vid summans beräkning. Det var i samband med att denna sistnämnda proposition bifölls, som riksdagen gjorde sitt uttalande om önskvärheten av att informationsstyrelsens verksamhet planlägges och bedrivs efter ändamålsenliga arbetsformer. Utrikesministern meddelar nu i sitt svar på interpellationen, att i samband med anmälan i statsrådet av riksdagens skrivelse av den 21 juni 1940 Kungl. Maj:t tills vidare till informationsstyrelsen utanordnat endast lägre belopp än som upptagits i riksstaten. Om jag förstår svaret rätt, skulle 250,000 i stället för å riksstaten upptagna 400,000 kronor ha utanordnats. Den anvisning till att begränsa utgifterna, som ligger i att alltså icke hela anslaget ställs till förfogande, måste hälsas med tillfredsställelse. Jag hoppas, att anvisningen för till resultat. Likaledes är det tillfredsställande, att vissa besparingar kunnat ske i fråga om den personal inom styrelsen som har till uppgift att granska tryckalster och öva tillsyn å det inom landet publicerade nyhetsmaterialet samt att visst belopp kunnat återbetalas av de medel som för före-

Svar på interpellation. (Forts.)

gående budgetår ställdes till styrelsens disposition. I sistnämnda hänseende skulle jag emellertid önskat, att excellensen direkt upplyst om, till vilket belopp utgifterna för styrelsen stego under förra budgetåret. Det har icke varit möjligt att få reda på detta genom vad som hittills meddelats riksdagen. I ett hänseende ställer jag mig även frågande till excellensens svar.

Frågan om besparingar inom förvaltningen är måhända nu, jämte omsorgen om vårt försvar, vår viktigaste inrikespolitiska fråga. Vid dylikt förhållande väcker det uppmärksamhet, att hans excellens trots riksdagens önskan om besparingar icke ansett sig kunna infordra informationsstyrelsens betänkande om förnyad planläggning av styrelsens verksamhet till tidigare datum än till den 1 oktober. Då Kungl. Maj:ts beslut i anledning av styrelsens utlåtande knappast kan tänkas kunna träda i verkställighet förrän en månad efter det att styrelsen framlagt sitt förslag, d. v. s. den 1 november 1940 — och detta är säkert optimistiskt beräknat — kommer alltså ett tredjedels budgetår att förgå innan de besparingar komma att vidtagas som riksdagen i juni på ett så tydligt sätt har påyrkat. Den långsträckt remisstiden i detta fall står i bjärt motsats till de korta remisstider som brukas i så många fall, då en längre remisstid kunde vara lämplig.

Utrikesministern har haft älskvärdheten att redan för en vecka sedan tillställa mig interpellationssvaret. Detta är alltså skrivet före den 1 oktober och behandlar följaktligen icke styrelsens utlåtande om sin omorganisation, om vilket emellertid svaret meddelar, att det nu är avlämnat. Det vore av stort intresse om detta utlåtande kunde offentliggöras.

I fråga om de anslagsposter, som beviljats för informationsstyrelsen och dessa medels användning, får jag beröra några detaljspörsmål.

Hans excellens anger i sitt svar på interpellationen, att av de 400,000 kronor, som anvisats till informationsstyrelsen på riksstaten, av budgettekniska skäl ingå 140,000 kronor för förstärkning av utrikesdepartementets pressbyrå och för viss, av pressbyrån bedriven, av krisen föranledd verksamhet, huvudsakligen avlyssnande av utländska radiostationer. I fråga om kostnaderna för denna avlyssning, som alltså icke sorterar under informationsstyrelsen, ger vårens proposition om informationsstyrelsen en del upplysningar. Då voro för radioavlyssning anställda 13 personer, vilkas avlöningar torde kunna beräknas uppgå till c:a 53,000 kronor om året; jag har då beräknat, att varje funktionär uppbär en lön, som ligger mitt emellan den lägsta och den högsta fastställda lönen för befattningen, vilket synes motsvara genomsnittet i fråga om faktisk utgående lön till samtliga de befattningshavare, som anges i den i propositionen förefintliga löneplanen. Enligt vad jag tror mig veta, biträdas emellertid radioavlyssnarna även av tre maskinskriverskor, vilkas arbetskraft så gott som uteslutande användes till detta ändamål och vilkas löner höja siffran till cirka 60,000 kronor. Kan det verkligen vara rimligt, att avlyssningen även om den sker från ett flertal språk skall behöva kosta så stora belopp? Det är ju dock av skattebetalarnas pengar dessa medel utgå. Skulle icke exempelvis sex duktiga personer räcka?

I enlighet med den önskan jag uttalat i interpellationen har hans excellens lämnat en relativt fyllig redogörelse för verksamheten inom den kulturella folkberedskapssektionen. Jag finner av utrikesministerns svar, att man åstadkommit en omfattande organisation, byggd på vad excellensen med ett nyskapat ord kallar folkföreningarna, samt att man även under innevarande säsong planerar en betydande verksamhet i samarbete med informationsstyrelsens upplysningsavdelning, brevskolan och radiotjänst. Av detta arbete tror jag att upplysningsverksamhet rörande folkförsörjningsproblem har en uppgift att fylla. Till värdet av åtskilligt av vad informationsstyrelsen sysslar med be-

Svar på interpellation. (Forts.)

träffande den andliga beredskapen ställer jag mig åter tvivlande. Då emellertid hans excellens även meddelar, att informationsstyrelsen anser sig ha i huvudsak fullgjort det uppdrag, den erhållit genom Kungl. Maj:ts beslut den 31 maj och att styrelsen därför ansett sig böra till Kungl. Maj:t hänskjuta frågan om verksamheten i framtiden skall bedrivas i större omfattning än som kräves för att hålla organisationen levande, anser jag mig icke här böra gå närmare in på sektionens arbete. Jag tolkar nämligen excellensens meddelande i detta hänseende så, att det i varje fall kommer att ses till, att ingen onödig, kostsam verksamhet i framtiden kommer att bedrivas. En randanmärkning till utrikesministerns anförande kan emellertid kanske tillåtas.

Utrikesministern upplyser, att till sektionens arbetsuppgifter också hört att färdigställa tidningsartiklar, radioföredrag, broschyrer o. s. v., som skola vid ett krigsutbrott lämna allmänheten vissa informationer, såsom rörande kommunikationer, försäkringar, bankaffärer, evakuering m. m. Denna upplysning väcker hos mig en viss förvåning. Har man icke redan för länge sedan sörjt för dylika detaljer i samband med ett eventuellt krigsutbrott? Skall verkligen informationsstyrelsens först rätt långt in på 1940 tillkomna sektion för kulturell folkberedskap behöva syssla härmed?

Hans excellens behandlar i interpellationssvaret även den information, som utgår i form av dagliga pressöversikter, vilka tillhandahållas regeringens ledamöter, de centrala förvaltningsorganen m. fl. Om denna art av information uttalar utrikesministern, att han ej tvekat att beteckna den som under nuvarande förhållanden oumbärlig. Naturligen har han haft skäl, då han formulerat ett så positivt uttalande, och jag skall ej polemisera mot hans omdöme. Jag har emellertid tagit kännedom om pressöversikter från den sista tiden, och enligt min uppfattning ger en granskning av dessa vid handen, att pressöversikterna äro alldeles för vidlyftigt tilltagna. De inbjuda alltså till kritik av samma art som gjort sig gällande i fråga om andra områden av informationsstyrelsens verksamhet. Det kan till exempel knappast ha någon mening att för regeringens ledamöter, de centrala förvaltningsorganen m. fl. återgiva åsikter i utrikespolitiska frågor — angående det amerikanska presidentvalet, angående blivande kombinationer i det nuvarande stormaktskriget m. m. — vilka ha framställts i den svenska pressen. Icke annat än jag kan finna, får man lika god upplysning genom att studera den spalt, en stockholmstidning vilken som helst ägnar åt klipp från andra tidningar. Om pressöversikterna hade skett på grundval av utländska tidningar, vilka kunna antagas ha ett delvis annat nyhetsmaterial än den svenska pressen, hade jag bättre förstått att de ställts samman. Att pressöversikterna rubriceras såsom förtroliga förstår jag ej, då de blott innehålla redan publicerade tidningsuttalanden. Om vissa i svenska tidningar gjorda uttalanden, som förekomma i de pressöversikter jag sett, anser jag att det är verkligt olämpligt att de genom pressöversikterna utsänts vidare med användande av svenska statsmedel. För detta omdöme är jag självfallet beredd att om så påfordras giva skäl.

Jag skall icke ytterligare beröra informationsstyrelsens kostnader och vad därmed står i samband. Jag skall i stället yttra några ord om styrelsens ställning till pressen.

Frågan om informationsstyrelsens ställning till pressen har varit den sida av informationsstyrelsens verksamhet, som kanske ännu mera än frågan om styrelsens utgifter tilldragit sig uppmärksamhet. I detta hänseende uttalar utrikesministern bland annat, att informationsstyrelsens övervakningsverksamhet alltid, fränsett de fåtaliga fall, då anmälan till justitieministern gjorts, syftat till ett samarbete med pressen, vare sig styrelsens åtgärder haft formen av ett påpekande i anledning av ett förelupet missgrepp eller, såsom ibland

Svar på interpellation. (Forts.)

skett, en cirkulärskrivelse till ett större antal tidningar utsänts i förväg med begäran om diskretion. »Det synes mig icke berättigat», fortsätter hans excellens, »att beteckna en så anordnad övervakning — som väsentligen går ut på information rörande den rätta tillämpningen i särskilda fall av gällande föreskrifter eller också en vädjan till tidningarnas lojalitet — såsom ett obehörigt ingrepp i pressfriheten eller såsom kontroll av pressen.» Det klargörande uttalande, som hans excellens fällt med dessa ord, anser jag vara den mest betydande vinsten av excellensens svar på min interpellation. Hädanefter kan det icke bliva möjligt att urgera, att informationsstyrelsen skall utöva någon kontrollrätt. Utrikesministern går t. o. m. så långt, att han talar om »den så kallade övervakningen» av pressen, ehuru informationsstyrelsens instruktion talar om att styrelsen skall utöva övervakning av alla slags skildringar för allmänheten, såsom genom tidningar, tidskrifter m. m. Styrelsens befogenheter inskränka sig till att meddela råd eller för Kungl. Maj:t inberätta vissa omständigheter, vilka den anser av vikt. Utrikesministerns svar står givetvis i detta hänseende i bästa överensstämmelse med den gällande lagstiftningen på tryckfrihetens område. Svaret visar emellertid även något annat.

När excellensen polemiserar mot att man såsom beteckning på informationsstyrelsens ifrågavarande verksamhet använder ordet kontroll, kritiserar han ett ord, som använts även i min interpellation. Emellertid är det icke jag, som i detta sammanhang först använt ordet kontroll. Jag har blott hänfört mig till ett uttalande av riksdagen i dess skrivelse i anledning av propositionen om anslag till informationsstyrelsen. Riksdagen yttrar nämligen däri:

»Vad särskilt angår den övervakning av pressen, som nu ingår i informationsstyrelsens arbetsuppgifter och varmed äro förbundna olägenheter av skilda slag såväl för pressen som för informationsstyrelsen, torde enligt riksdagens mening nyttan och lämpligheten av denna verksamhet till vissa delar kunna dragas i tvivelsmål. Det synes kunna ifrågasättas, huruvida icke informationsstyrelsens förbindelser med pressen huvudsakligen böra ske i form av informationer, varigenom förhållandet mellan styrelsen och pressen skulle mera få karaktären av samarbete än kontroll, vilket torde få anses framstå som ett önskemål.»

Utrikesministern riktar sig alltså här mot riksdagen och då särskilt mot det enhälliga statsutskott, som undersökt denna fråga. Att en sådan kritik kan framföras av excellensen visar enligt min uppfattning önskvärdheten av att man från regeringshåll redan i våras hade ingått på en granskning av statsutskottets uttalande. En dylik granskning hade väl bl. a. lett till att området för informationsstyrelsens verksamhet på ett otvetydigt sätt redan då klarlagts i enlighet med den uppfattning, på vilket hans excellens svar på min interpellation är grundat. Redan då hade det i så fall med fullständig tydlighet slagits fast, att informationsstyrelsen icke äger kontrollrätt över pressen.

Över excellensen Günthers uttalanden, att styrelsen sedan i maj icke behövt ingiva någon anmälan till Kungl. Maj:t angående överträdelser av det i kungl. kungörelsen den 12 april 1940 stadgade förbudet mot offentliggörande i tryck av vissa underrättelser angående krigsmakten, samt att icke angående informationsstyrelsens övervakning av pressen gälla några andra föreskrifter än som finnas i instruktionen den 26 januari 1940, får jag uttala min glädje. Jag hoppas även, att det utlåtande, som styrelsen skolat inlämna till den 1 oktober och som enligt vad excellensen upplyst även skall behandla övervakningen, icke innehåller förslag till strängare regler.

I fråga om informationsstyrelsens verksamhet i allmänhet beträffande pressen och närliggande spörsmål har jag haft ett flertal samtal med pressmännen.

Svar på interpellation. (Forts.)

Dessa samtal ha givit mig ett starkt intryck av pressens lojalitet och villighet att iakttaga de inskränkningar i den fria yttranderätten, som förhållandena göra nödvändiga. Dessa samtal föranleda mig emellertid även att i detta sammanhang säga några ord.

Det synes kunna anföras skäl för att en undersökning kunde ske angående värdet av kungörelsen den 12 april i år angående förbud mot offentliggörande i tryck av vissa underrättelser om krigsmakten m. m. För pressen innebär den ett betydande mått av osäkerhet utan att måhända genom kungörelsen den militära sekretessen nämnvärt gagnas. Så har det i pressen angivits, att manöverkorrespondenterna vid höstens fälttjänstövningar förhöllos att icke angiva, var övningarna höllos, under det att sedermera i tidningarna införts annonser, vari markägarna i en lång rad namngivna socknar uppmanades att uppgiva sina anspråk på ersättning i anledning av skadorna å marken genom övningarna. Jag kan påpeka, att vid fälttjänstövningar, beträffande vilka presskorrespondenter råddes att hemlighålla var de höllos, i varje fall två utländska militärattachéer voro närvarande. Samma mål — att hindra offentliggörandet av uppgifter om krigsmakten, vilka man anser böra vara hemliga — kan man måhända nå lika bra genom ett samarbete med pressen.

Att de kommunikeer, som utfärdas, skola vara skrupulöst riktiga är en självfallen sak. Något uppskov med vad som i alla händelser bör meddelas allmänheten bör icke för framtiden få förekomma. Allt hemlighetsmakeri bör bannlysas. Jag förstår väl, att, då man vid något tillfälle i det förflutna dröjt med ett meddelande till allmänheten, man haft skäl därför. Men det kan dock kanske tillåtas mig att yttra, att intet är till större skada, intet bidrager mera till défaitism bland folket, än om man får den uppfattningen, att man icke genast får viktiga nyheter. Excellensen Günther har i sitt svar på interpellationen berört informationsstyrelsens verksamhet för att höja folkets andliga motståndskraft. Intet är enligt min uppfattning bättre ägnat att göra detta än att fullständig öppenhet visas vid alla tillfällen, då så är möjligt.

Därmed, herr talman, har jag slutat min replik till excellensens anförande. Måhända tillåter Ni mig emellertid att tillägga några ord av mera allmän innebörd.

Den utsatta situation, i vilken landet befinner sig, har gjort det nödvändigt att en vida större makt än förut lagts i regeringens hand. Så länge samlingsregeringen sitter, förekommer praktiskt taget icke någon opposition utan vad som föreslås av regeringen har alla utsikter att så gott som enhälligt antas med undantag för kanske någon detalj. Vid ett tillfälle i våras, när jag åhörde en viktig regeringsförklaring, kom jag att osökt tänka på en episod i det förflutna, under Karl den elftes envælde, när ständerna kallats till riksdag. Utefter den väg, riksdagsmännen skulle fara, fanns då på flera milstolpar skrivet:

»I riksdagsmän, rider icke så fort,
vad göras skall är redan gjort.»

Att den beslutande makten i så stor utsträckning har måst föras över till regeringen behöver emellertid icke betyda, att riksdagen skulle komma att sakna uppgifter. För min del tror jag, att i stället större betydelse än nu kommer att tillkomma riksdagens kontrollmakt. En stark kontrollmakt från folkets representanter behöves nu än mer än förr, då vi få en så ingripande och omfattande statsförvaltning. På få områden har emellertid riksdagen en viktigare uppgift att fylla än att tillse, att icke vid tillämpningen av tryckfrihetslagstiftningen och annan närliggande lagstiftning det fria ordet ålägges större band, än som är ovillkorligen nödvändigt. Särskilt torde det vara av den

Svar på interpellation. (Forts.)

största betydelse, att man från riksdagens sida ägnar detta problem den mest allvarliga uppmärksamhet, när den lagstiftning på tryckfrihetens område, som antagits som vilande i år, definitivt beslutas år 1941.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Günther**: Herr talman! Jag skall bara be att helt kort få besvara ett par av de ytterligare frågor, som interpellanten nu framställt. Den ena rörde kostnaderna för informationsstyrelsen under föregående år. Jag nämnde i min redogörelse, att styrelsen vid budgetårsskiftet återlämnat ett belopp av de 190,000 kronor, som vid styrelsens tillkomst anvisades för dess utgifter. Det återlämnade beloppet utgjorde 14,000 kronor. Vidare uttryckte interpellanten det önskemålet, att styrelsens till den 1 oktober infordrade yttrande skulle publiceras. Detta yttrande har kommit in i dag, och åtgärder ha redan vidtagits för att publiceringen skall komma att ske omedelbart.

Slutligen skall jag be att få säga ett par ord med anledning av de anmärkningar, som framställts rörande kostnaderna för radioavlyssningen i utrikesdepartementet. Jag medger, att det kan låta, som om det vore förvånande stora belopp det här är fråga om. Emellertid är det en stor apparat, som erfordras för att radioavlyssningen skall kunna ske på ett tillfredsställande sätt. Det är nödvändigt, att arbetet pågår oavbrutet från klockan 7 på morgonen till klockan 1 eller 2 på natten. Arbetet måste därför utföras i skift, och såväl personal- som materialkostnader bli ganska stora. Det är emellertid enligt min mening synnerligen angeläget att denna verksamhet fortsätter. Man tänker kanske icke på huru ytterst betydelsefullt det är att i nuvarande läge få del av vad som sker ute i världen. Men om man besinnar, att det för närvarande tar kanske en à två månader att få hit tidningar från England och att informationerna utifrån över huvud befinna sig i ett sådant tillstånd, som betecknas av detta, så förstår man kanske bättre vikten av att kunna ofördröjligen och fortlöpande genom radion följa med händelserna. Detta är ju någonting nytt, och det är därför som det kanske förefaller litet äventyrligt och oekonomiskt att lägga ned så mycket arbete och kostnader därpå. Men min erfarenhet under min tid som chef för utrikesdepartementet är den, att detta är den viktigaste källa vi ha för att bilda oss en omedelbar föreställning om huru världsläget förändrar sig från dag till dag, från timme till timme. Jag anser det därför vara väl använda pengar, även om kostnaderna gå upp till över 100,000 kronor.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Då jag vid ett tidigare tillfälle från denna plats haft anledning något syssla med här förevarande spörsmål, må det kanske tillåtas även mig att yttra några få ord i anslutning till det interpellationssvar, som hans excellens utrikesministern nyss lämnat. I likhet med interpellanten finner jag det angeläget att här uttala ett uppriktigt tack till hans excellens för den utförlighet och detaljrikedom, som präglade hans svar i denna säkerligen ganska betydelsefulla angelägenhet. Beträffande själva svarets innehåll ber jag få göra några korta kommentarer.

Jag fäste mig till en början vid ett meddelande redan i ingressen om att informationsstyrelsen har funnit sig nu kunna företaga vissa personalindragningar. Jag tror, att man ur sparsamhetssynpunkt har att med tacksamhet taga emot detta meddelande, och man vill gärna hoppas, att styrelsen skall gå vidare på denna väg.

Vidare lyssnade jag med mycket stort intresse till den del av svaret, som berörde en angelägenhet vilken jag tidigare i någon mån fäst mig vid, nämligen styrelsens kulturella folkberedskapssektion. Av svaret framgick ju, att

Svar på interpellation. (Forts.)

man från styrelsens sida ifrågasatt att tills vidare, som det heter »starkt begränsa» verksamheten inom denna sektion, varigenom de anslagsmedel, som anvisats sektionen, till huvudsaklig del ej skulle behöva tas i anspråk. Man måste nog känna tillfredsställelse med detta tillkännagivande från informationsstyrelsen. Men nu är ju saken den, att det icke är informationsstyrelsen som därvidlag beslutar, vilket även excellensen betonade, utan ärendets vidare öde är beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Jag vågar uttrycka en förhoppning, att denna prövning måtte gå i linje med de synpunkter, som informationsstyrelsen synbarligen numera själv lägger på denna angelägenhet. Ett visst fog för denna min förhoppning tror jag, att jag har i excellensens eget uttalande för en stund sedan, att folkberedskapssektionen aldrig varit avsedd att bli något slags statlig överbyggnad på våra folkrörelser utan är en för krigstillstånd tillfälligt inrättad organisation.

Medan jag är inne på detta spörsmål, är det kanske icke alldeles ur vägen att något litet antyda den oro inom många av våra kommuner ute i landet, som denna sektion redan nu lyckats skapa. Det kan ju, så vitt man förstår, komma att bli fråga om ekonomiska prestationer från kommunernas sida, om vilkas omfattning man i detta nu visserligen ingenting vet men för vilka man är rädd, icke minst med hänsyn till de stora ekonomiska bördor, som i andra hänseenden kunna förväntas. Man har i dagarna sett referat i tidningarna från överläggningar inom olika stadsfullmäktigeförsamlingar, varav framgått, att man på åtskilliga håll, senast i Lund, med mycken skepsis ser på just denna kulturella folkberedskapssektion och de funktioner den skulle kunna tänkas bli tilldelad inom våra kommuner.

I excellensens uttalande tillmättes helt naturligt ett betydligt utrymme åt informationsstyrelsens förhållande till pressen. I interpellationssvaret gjorde excellensen gällande, att ett gott bevis för det intresse, som — trots påståendet om motsatsen — från pressens sida ägnas det från upplysningsavdelningen utgående materialet, skulle ligga i resultatet av en i dagarna gjord enquête med tidningarna, huruvida de alltjämt önska få detta material sig tillsänt. Inalles ha 212 tidningar tillfrågats, och av de 146 svar som ingått ha endast 8 varit avböjande, meddelade excellensen. Härtill vill jag endast säga, att det torde väl ändå inte vara rimligt att enbart av dessa sifferrelationer draga slutsatser om någon pressens oreserverade uppskattning av styrelsens hittillsvarande verksamhet. Man får väl även i någon mån fästa sig vid innehållet i dessa enquêtesvar. Jag för min del har även blivit tillfrågad och sagt min mening. Jag känner icke i nämnvärd utsträckning till, huru mina kolleger reagerat, men jag har anledning tro, att svaren i allmänhet gå i ungefär följande riktning: Man vill gärna, att informationsstyrelsen tills vidare skall fortsätta med denna del av sin verksamhet. Man vill, att verksamheten skall läggas så allsidigt som möjligt, men man framför därutöver mer eller mindre bestämda krav på att det väldiga stoff, som föreligger, måtte begränsas med koncentration på det väsentliga. Jag tror, att det icke är någon överdrift, om man karakteriserar enquêtesvaren på detta sätt, och kanske intrycket då blir något annorlunda än det man möjligen får enbart genom att ställa de här meddelade siffrorna mot varandra.

Emellertid vill jag, herr talman, medgiva att jag har det intrycket, att styrelsen numera synes bemöda sig om att begränsa sig, att, om jag så må uttrycka saken, mera följa den kvalitativa linjen än den kvantitativa. Åtminstone mig — och jag kan givetvis icke tala annat än ur personlig synpunkt — förefaller materialet nu mera sovrat och mindre reklambetonat än tidigare. Informationsstyrelsen har väl lärt av erfarenheten. Dess relationer till pressen gestalta sig numera bättre än tidigare; man har inom informationsstyrelsen på-

Svar på interpellation. (Forts.)

tagligen fått en annan och bättre förståelse för pressens funktioner, synpunkter och möjligheter i nuvarande läge än man kanske hade under en tidigare period av styrelsens verksamhet.

Jag vill nu, herr talman, blott önska att en motsvarande bättre förståelse komme informationsstyrelsen och *dess* synpunkter till del från *dess* störste och egentligaste arbetsgivare, nämligen departementen och därmed i någon mån likartade kommissioner och krisorgan. Man bör — och det är förmodligen ett spörsmål, som måste tagas under övervägande redan under den närmaste tiden — enligt min mening giva styrelsen vissa ytterligare befogenheter beträffande stoffets bearbetning och utredigering utöver vad som nu tillåtes. Pretentionerna härvidlag från vissa höga vederbörandes sida torde nog vara litet grand i överkant. Även om det inte är sant som säges, att det ibland händer, att vederbörande departement inte tillåter att en rad strykes eller ett komma ändras i något aktstycke, som man önskar utsänt genom styrelsen, så tror jag dock, att uttalandet kanske inte så sällan kommer sanningen ganska nära. Men, herr talman, det är väl i alla fall så, att det material, som publiceras genom informationsstyrelsen, måste göras för allmänheten något så när lättfattligt och begripligt — ett omdöme vilket som bekant inte alltid gäller de akter, vilka utgå från kanslihuset. Det är väl dock icke meningen, att styrelsen blott skall fungera som en opersonlig distributionsapparat för de svenska statsdepartementen. I så fall kan ju materialet lika så gott och på ett för statsverket väsentligt billigare sätt utsändas från departementen direkt utan omvägen över Storkyrkobrinken, där informationsstyrelsen ju residerar.

Ja, herr talman, jag har icke anledning att ytterligare gå in på detta svar. Det är ju inte jag, som interPELLERAT. Jag vill emellertid sluta med att understryka vad jag redan antytt, nämligen min uppfattning att de erinringar, som framförts här i riksdagen — givetvis först och främst av statsutskottet — varit av icke ringa betydelse. Jag har det intrycket, att vi omsider och så småningom nu i alla fall hålla på att glida in på någotsånär riktiga vägar beträffande det organ, som heter Statens Informationsstyrelse. Att en fortsatt och obruten uppmärksamhet från riksdagens sida dock alltjämt är av nöden synes mig emellertid, herr talman, vara ganska givet.

Herr Vougt: Herr talman! Jag har känt ett behov att i egenskap av pressman — och uteslutande i den egenskapen — reagera en smula mot den, som jag tycker, mycket ensidiga kritik mot informationsstyrelsen, som understundom förekommit i pressen. Pressen har också åberopats av herr Holmbäck i hans replik efter utrikesministerns interpellationssvar.

För min del kan jag icke finna att informationsstyrelsen varit till något nämnvärt ohägn, men däremot till stor nytta. Den var i själva verket absolut oundgänglig under de månader i våras, när det var mycket angeläget att tillse, att pressen icke skrev någonting angående vår försvarsberedskap, som icke borde bringas till allmänhetens kännedom. Hade informationsstyrelsen då icke funnits som förmedlare mellan de militära myndigheterna och pressen, hade vi säkerligen stått oss slätt. Jag vill också meddela, att om det hade kommit till en debatt i våras med anledning av de uttalanden, som statsutskottet då gjorde, skulle jag för min del ha tagit avstånd från dessa anmärkningar, då jag ansåg dem i hög grad orättvisa. Då blev det ingen debatt. Om jag inte minnes fel, var det endast herr Holmbäck, som yttrade sig, men det framskyntade att andra kammaren senare skulle återkomma till saken.

Den tidning, som jag representerar, har haft stor nytta av informationsstyrelsen, och jag kan tillfoga, att det understundom hänt, att vi kunnat

Svar på interpellation. (Forts.)

skjuta informationsstyrelsen mellan oss och de myndigheter, som varit mindre förstående, när det gäller offentliggörandet av saker och ting. I vissa fall ha också militära myndigheter varit relativt oförnuftiga, när det gäller att kräva diskretion av pressen. Jag vill nämna ett litet exempel härpå. Särskilt medan den förstärkta försvarsberedskapen var på sin höjdpunkt, förekom det ofta att allmänheten ville visa välvilja mot beredskapsmännen. Följaktligen anordnade man små fester för dem, ja helt enkelt kafferep. Då beredskapsmännen önskade tacka härför, kommo de ofta till tidningarna med annonser, där de framförde sitt tack för den fest, som hade anordnats, exempelvis på Falsterbogatan 22. En militär granskare av annonserna fick den föreställningen, att den där uppgiften om Falsterbogatan 22 skulle kunna vara en indikation till främmande iakttagare om att dessa beredskapsmän funnos just där, varför anmärkning gjordes mot att adressen nämndes. Det var uppenbart, att den uppgiften icke hade samband med beredskapsmännens förläggning. Detta är ett obetydligt litet fall, men det visar ändå, hur pass långt man vill pressa tidningarna med krav på diskretion. Så oförnuftig var man icke på informationsstyrelsen.

Jag har dessutom den principiella uppfattningen att informationsstyrelsen varit till mycket stor nytta, när det gäller att på förhandlingsvägen åstadkomma enighet om vad som icke borde publiceras i tidningarna. Hade icke detta ämbetsverk funnits, är det möjligt att mycket starka krav hade rests på införande av något slag av censur. Den tidning, som jag representerar, har ej heller på något sätt känt sig illa berörd av att få sig tillsänt material av vilket vi ha kunnat publicera vad vi önskat. I vissa fall ha vi använt materialet med, såvitt jag vet, tillfredsställande resultat och under stort intresse från allmänhetens sida.

Slutligen klandrade herr Holmbäck »pressrösterna». Jag hör till dem m. fl. jämte regeringsledamöterna och de centrala ämbetsverken, som få mottaga dessa pressröster. Jag försäkrar herr Holmbäck, att om man läser dem, får man en ofantligt mera fyllig bild av vad som skrives i pressen i landet, än om man läser presspalten i någon stockholmstidning vilken som helst. Det är klart, att man kan ifrågasätta, huruvida nyttan av dessa pressröster motsvarar kostnaderna. Jag vill endast säga, att de varit till stor nytta, och jag hoppas, att informationsstyrelsen icke skall behöva följa herr Holmbäcks sparsamhetsråd i denna punkt.

Slutligen vill jag säga, att jag är fullt medveten om att ett så nytt ämbetsverk som detta kunnat begå misstag, när det gäller att formulera kommunikéer, att meddela en upplysning eller att be pressen icke meddela en upplysning. Det hade varit orimligt att begära att allt skulle bli perfekt från början, men enligt min uppfattning, herr talman, äro dessa misstag så relativt få, att de i grund och botten betyda ganska litet gentemot det i stort sett gynnsamma resultat, som uppnåtts genom informationsstyrelsens hittillsvarande verksamhet.

Herr Wallentheim: Herr talman! Jag skulle vilja knyta några reflexioner särskilt till den sida av informationsstyrelsens verksamhet, som har med folkbildningsarbetet att göra. Jag måste säga, att mycket av vad som åtgjorts på den punkten från styrelsens sida ger intryck av att hava vidtagits i en överdriven fruktan för att vårt folks andliga motståndskraft skulle hotas med upplösning. Jag har en bestämd känsla av att man inom vissa kretsar i Stockholm hyser oberättigade farhågor på denna punkt. Man jagar upp sig själv och sätter likhetstecken mellan denna sin egen rädsla och det allmänna tillståndet i landet, något som är totalt felaktigt. Så har man rusat iväg och hand-

Svar på interpellation. (Forts.)

lat mer eller mindre överilat. Genom sin nervösa överilning skadar man mera än man gagnar. Det är en lycklig sak, att vårt folks breda lager faktiskt på denna punkt både tänker och handlar sundare. Men det ger anledning att tänka på riktigheten av vad en fransk tänkare en gång sade, nämligen att det bara är en enda sak, som man har anledning att vara rädd för, och det är fruktan.

Jag kan förstå och dela den uppfattningen, att man kan känna behov av att en omfattande upplysningsverksamhet äger rum för att söka sätta medborgarna in i kristidens mångahanda problem. Men vad jag icke förstår är, att man gör, såsom här skedde i början, går förbi de stora, på frivillighetens grund uppbyggda folkbildningsorganisationer, som finnas här i landet, och i stället försöker skapa nya organ för den verksamhet, varom här är fråga. Jag skulle ingenting ha sagt, om dessa folkbildningsorganisationer vore nya på området, om de saknade erfarenhet eller förmåga att vinna anknytning till folkets breda lager. Men sådant har icke läget varit. Vi ha inom arbetarrörelsen, inom kooperationen och nykterhetsrörelsen, inom jordbrukar- och tjänstemannagrupperna, särskilda organisationer med en fast uppbyggd central förmedlingsverksamhet och med ett nät hela landet runt av lokala organisationer. Där ha vi det tränade folket, och där ha vi kanalerna till massorna. När man söker gå förbi dessa organisationer, som efter skiftande förutsättningar på olika orter och bland olika folkgrupper vuxit fram, betyder det, att man är inne på en överorganisering på detta område, som vi strängt taget aldrig, och allra minst nu, ha vare sig råd eller tid att hålla på med. Jag tycker, att det för de flesta människor borde vara eftersträvansvärt att i stället för att skapa en ny organisation söka göra en samhällelig insats i så enkla och smidiga former som det över huvud är möjligt.

I detta sammanhang måste jag också inför vad statsmakterna här gjort ställa mig den frågan: är det rimligt och klokt att snåla in några tusenlappar på de mycket blygsamma anslag, som folkbildningsorganisationerna erhållit för sina administrationskostnader — A. B. F., S. L. S. och Tjänstemännens bildningsorganisation finga i våras tillsammans avstå några tusenlappar — och samtidigt som man drar in på dessa pengar, som jag vågar påstå äro synnerligen effektiva pengar, ge ut mångdubbla belopp på krisorganisationer, där svinnprocenten självfallet måste bli stor på grund av den ovana och det famlande, som där ofta möter. Jag tycker för övrigt, att det klokaste är att så mycket som möjligt försöka hålla den normala verksamheten igång och så litet som möjligt söka sätta krisetikett på allt det som skall göras. Om de statliga organ, som här nu skola träda in för att ge särskild stimulans åt vårt bildningsarbete, ha förtroende för de folkliga rörelserna och söka samarbete med dem, kunna de utträtta ofantligt mycket mera än om man söker skapa speciella organisationer därför. Skall det ske genom speciella krisorganisationer, där man så att säga till varje pris skall framhäva det onormala i saken, så framtvingar man rent psykologiskt ett tillstånd, där alla de deltagande redan på förhand äro inställda på att något enkelt och naturligt icke får förekomma, utan att det måste vara något originellt och tillkrånglat för att det över huvud skall duga. Man skapar ett experimentalfält för vad jag skulle vilja kalla folk med initiativdille. Och sedan behövs det en väsentlig tid och kraft för att komma till rätta med alltsamman och för att söka begrava det mesta i tysthet.

Jag vill även rikta en anmärkning mot det sätt, på vilket man gått till väga, när det gäller att ute i landet, centralt och lokalt, få förankring för sin verksamhet. Man har bedrivit detta på ett allt annat än demokratiskt sätt. Genom kallelser uppifrån — förmodligen från dem, som själva känt sig kallade —

Svar på interpellation. (Forts.)

ha vissa personer anmodats medverka. På samma sätt har man gjort, när det gällt att i kommunerna få fram de närmast ansvariga. Man har skrivit och bett att få ombud i kommunerna tillsatta genom initiativ från ordförandena i skolstyrelserna, bett dessa utse något lämpligt ombud på platsen. Dessa av skolstyrelsernas ordförande utsedda lokala ombud ha sedan anmodats utse och kalla de personer, som man på den kanten ansett vara lämpliga. Detta är en metod, som är alltigenom odemokratisk. I stället borde man enligt vanlig demokratisk kutym gått till organisationerna och bett dem utse sina inför organisationen ansvariga och i samarbetet befullmäktigade representanter. Det hela blir desto mera groteskt, om man tänker på, att man uppmanat vederbörande lokala ombud att söka kommunala anslag och att söka få anslag från organisationerna för en verksamhet, som dessa organisationer aldrig varit med om att utforma. Jag tycker, att det hela påminner om juntans metoder, något som är främmande för oss svenskar.

Hur ha nu skolstyrelsernas ordförande skött sina åligganden på den här punkten? Jag vågar icke avgiva något generellt omdöme. I många fall har man nog fått lämpligt folk, men metoden är i varje fall förkastlig. Ordförandena ha i de flesta fall resonerat som så, att här är en statlig uppgift, som man bett oss lösa, och därför gäller det att få fram folk, som till namn eller yrke äro representativa. Men man har icke alls tänkt på, om dessa personer haft anknytning till folkbildningsverksamheten eller ej. Därigenom har man fått fram en hel rad, jag vågar säga, olämpligt folk på dessa poster. Jag vet, att man valde denna väg i sin nervösa iver att komma fort i gång. Man trodde att det skulle gå så förfärligt lätt att få verksamheten i gång och glömde att det viktigaste i detta fall var icke att komma en eller annan vecka tidigare i gång utan att vinna förtroende från folkbildningsorganisationernas sida. Man borde ha förstått det. Nu bidrog det hela till att skapa ännu större desorganisation. Det drager lång tid att bringa ordning och reda i allt detta.

Det är möjligt att statsmakterna genom sina åtgärder på denna punkt velat framtvinga ett livligare samarbete mellan de olika folkbildningsorganisationerna och deras krafter. Det är nog bra med samarbete och det är ju önskvärt att befrämja sådant, men man får akta sig för att tvinga fram det. Med andra ord, vi få icke glömma, att när vi ha olika bildningsorganisationer, är detta ett uttryck för de faktiska förhållandena. Utifrån sina olika vanor, sina olika betraktelsesätt, sina växlande materiella och ideella värderingsgrunder ha dessa bildningsorganisationer, oaktat de i stort sett alla sträva mot samma mål, dock var och en sin särprägel. Jag tror, att det är till nytta för det svenska folkbildningsarbetet att denna variation förefinnes. Detta hade varit bra mycket fattigare, om det hela varit likriktat och ensartat. Om man i samarbetets namn skall söka föra dessa organisationer närmare varandra, skall man vara försiktig och inte sudda ut deras särprägel och inte gå så långt att varje organisation för samarbetets skull, för att inte stöta de andra eller för att vara den statliga myndigheten till behag, skall offra det för organisationen speciella. Resultatet av en sådan verksamhet kan lätt nog bli, att det inre livet i organisationen och det intresse därför, som finnes, försvinner. Vad har det då varit för värde med samarbetet?

Till sist en annan sak, herr talman. Jag tror att det viktigaste i dessa tider, då de statliga ingripandena ske i så stor omfattning — det organiseras ju från statens sida på det ena området efter det andra — är att hjälpa individen att hävda sig. Vi böra framhålla, att det är individens plikt och rätt att hävda sig och att söka få fram sina anlag och sina andliga intressen och att få självtillit.

Svar på interpellation. (Forts.)

Vid andra tider, då det individuella kanske genom tidsläget dominerar väl kraftigt, kan det vara en uppgift att skjuta fram det samhälleligt gemensamma och dämpa det individuellt säregna. Jag tror, att hela vår demokratis existens faktiskt hänger på att detta växelspel får fortgå. Vad som gjorts från informationsstyrelsens sida har i vida folkbildningskretsar, jag säger det ännu en gång, bidragit till att skapa misstämning, och det har i sin tur fört med sig att reaktionen varit stark från folkbildningsorganisationernas sida. Stundom har måhända denna reaktion varit något för ensidig. Då människorna härvidlag varit något för känsliga och något för ivriga att reagera, är detta endast ett uttryck för att frihetskänslan och sinnet för demokratiska former lever kvar ibland vårt folk. Vår ömtålighet om vår frihet har kanske ibland måhända gått, som sagt, till överdrift, men bakom detta ligger en tillgång av största värde. Om man från folkbildningsorganisationernas sida varit kritisk på den här punkten, så betyder det icke tjurig kritikklusta eller vägran att medverka i den verksamhet, varom här är fråga. Man är villig att ta sitt ansvar och göra sitt bästa i fortsättningen men undanber sig bestämt och kraftigt alla de former av ingrepp, som från informationsstyrelsens sida i detta avseende tidigare ha förekommit.

Herr Ward: Herr talman! Det tjänar naturligtvis icke mycket till att nu diskutera ett statsutskottsutlåtande, som avgavs i maj månad. Men eftersom herr Vougt hade ganska bestämda omdömen om detta statsutskottsutlåtande, anser jag mig skyldig att säga några ord, särskilt som jag deltog i första avdelningens behandling av den fråga det då gällde.

Jag vill försäkra herr Vougt, att statsutskottet vid detta tillfälle stod i mycket nära kontakt med informationsstyrelsen. Jag tror, att ingen i informationsstyrelsen haft särdeles mycket att erinra mot detta statsutskottsutlåtande, som herr Vougt nu betecknade som så orättvist. Statsutskottets utlåtande riktade sig i själva verket mot den instruktion, som låg till grund för informationsstyrelsens verksamhet, och statsutskottet ansåg, att man borde ändra de förutsättningar, som då bestämts för styrelsens arbete. Jag tror, att styrelsen var så långt ifrån missnöjd härmed, att den tvärtom med tillfredsställelse antecknade, att statsutskottet ville befria informationsstyrelsen från ett uppdrag, som styrelsen själv ansåg synnerligen olämpligt och olyckligt. Herr Vougt är sålunda mera konungsk än konungen själv i detta fall.

Jag har velat anföra detta till försvar för det utlåtande, som statsutskottet framlade i våras.

Herr Holmbäck: Herr talman! Herr Vougt polemiserade mot min framställning rörande de s. k. pressöversiktarna. Jag har naturligtvis haft tillfälle att se dem endast i mycket begränsad omfattning; men i den omfattning jag haft tillfälle att se dem ha de icke givit mig någonting. Jag har i huvudsak vetat de saker, som stått där, förut. Och vad jag icke vetat, har icke varit av värde.

Kan det vara lämpligt, att man med svenska statens medel till regeringens ledamöter och till de centrala förvaltningsorganen sänt ut t. ex. följande uttalande av en svensk tidning: »På den tilltagsne representanten från Sörmland kommer kammaren att svälla ännu mera. Han har så att säga fått brottas med den väldige. Nu går han med betyg på fickan, att han verkligen betyder något. Att hela hans bravad bestått uti att han satt personlig äregirighet och fläskpriset framför rikets väl och ve besinnar man inte bland hans många likasinnade. Herr Pehrsson-Bramstorp borde emellertid göra det. Besitter han ett uns av kraft och egen vilja bör han nu visa vem han är: ledaren» o. s. v.?

Svar på interpellation. (Forts.)

Det där kallar jag för min del munhuggeri. Det bör icke spridas med statsmedel.

Överläggningen förklarades härmed avslutad.

§ 3.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 38, angående anvisande å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 av vissa ytterligare anslagsmedel; nr 39, angående placering i löneklass av vissa statstjänstemän; och nr 40, angående ändring i reglerna för utbetalning av statsbidrag till avlöning åt vissa kommunalt anställda lärare m. fl.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 85, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts propositioner: nr 38, angående anvisande å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41 av vissa ytterligare anslagsmedel; nr 39, angående placering i löneklass av vissa statstjänstemän; och nr 40, angående ändring i reglerna för utbetalning av statsbidrag till avlöning åt vissa kommunalt anställda lärare m. fl.; ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i dessa ämnen eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor.

Denna inbjudan blev av andra kammaren antagen.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till andra särskilda utskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 35, angående uppställningen av avlöningsstaterna för allmänna civilförvaltningens myndigheter.

§ 6.

Föredrogs vart efter annat:

första särskilda utskottets utlåtande, nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

andra särskilda utskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Stockholms stad att vidtaga vissa åtgärder för reglering av Mälaren m. m.; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statligt stöd åt segelflygningen; samt

tredje särskilda utskottets utlåtande, nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om inställande år 1940 av mönstring, som avses i § 32 värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443).

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

Anmäldes och godkändes tredje särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 31, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om inställande år 1940 av mönstring, som avses i § 32 värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443).

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr Eriksson i Frägsta	under 10 dagar fr. o. m. den	3 okt.,	
› Andersson i Lindome	› 8 › › ›	5 ›	
› Andersson i Hyssna	› 5 › › ›	5 ›	
› Johansson i Mysinge (sjuk)	› 7 › › ›	30 sept.,	
› Lithander	› 5 › › ›	4 okt.,	
› Svensson	› 4 › › ›	5 ›	
› Björling	› 8 › › ›	3 ›	och
fru Alvé	› 3 › › ›	3 ›	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.39 e. m.

In fidem
Sune Norrman.